

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A gyermek- és fiatalkori bűnözés okai

Szerző:

Rózsáné dr. Váradi Edina

Ózd, 2019. január 21.

I. Előszó

Dolgozatom témája a gyermek-és fiatalkori bűnözés okai, évek óta széles szakmai és társadalmi érdeklődés középpontjában áll. Naponta számolnak be a híradások gyermek-és fiatalkorú bűnelkövetőkről, a média figyelme ezen bűnelkövetői körre egyre inkább kiterjed. Ám a bűncselekmények száraz tényeken alapuló közlése, valamint gyakran hatásvadász elemekkel való kiegészítése során a média nem foglalkozik a legfontosabb dologgal, ami jellemzi a gyermek- és fiatalkorúak által elkövetett bűncselekményt: az elkövető személye.

Korunk fiatalsága bajban van, meggyőződésem, hogy a bűnözést a fiatalok nem passzióból választják. Ahhoz, hogy egy gyermek, vagy fiatalkorú, a bűnözés mezsgyéjére lépjen számos dologban kell, hogy kudarc érje, krízishelyzetéből nem tud kikerülni és napról napra egyre mélyebbre kerül.

Ha a XXI. század Magyarországon közvélemény kutatást tartanánk az emberek között: miben látják a fiatalkori bűnözés okát, valószínűsítem, hogy legtöbbször olyan kijelentések ismétlődnének meg, mint a szegénység, a rossz neveltetési és nevelési helyzet, a fiatalkorú rossz társasága, a szülői minta.

Dolgozatomban azon kérdéseket feszegetem és válaszolom meg, melyek elvezetnek ahhoz, hogy egy gyermek- vagy fiatalkorú miért fordul el a közösségtől és társadalomtól, viselkedése miért válik deviánssá, mi motiválja a bűncselekmény elkövetésére, majd végül miért válik bűnözővé. Felvázolom, hol húzódik a büntethetőség alsó korhatára Magyarországon, milyen statisztikai mutatói vannak a gyermek - és fiatalkori bűnözésnek. A Bűnös vagy áldozat című fejezetben kitérek a család szerepére és kiemelkedő súlyára témám vonatkozásában. Kifejtem továbbá az iskola másodlagos szocializációs szerepét, és az iskolai erőszak jelenségét, valamint azt, hogy milyen sajátos tulajdonságai vannak azoknak a fiataloknak, akik „letérnek a kijelölt ösvényről”. Vizsgálódásom központi eleme, a gyermek, vagy fiatal korban elkövetett bűncselekmények okaira ad elméleti válaszokat a V. fejezet.

Dolgozatom megírásakor indíttatásom két tényezőn alapult: egyrészt eddigi pedagógiai - pszichológiai tanulmányaim, és szociális érzékenységem megalapozták érdeklődésemet a fiatal, felnövekvő generáció iránt, másrészt e korcsoport társadalmi veszélyeztetettsége és kriminalitásának egyre nagyobb előfordulása.

II. Gyermek-és fiatalkorúak fogalma, a büntethetőségi korhatár

A gyermek - és fiatalkori bűnözés esetében az elkövetők életkoruk alapján több korcsoportra bonthatók. Ezek közül az első az ifjúkori bűnözés. A fogalom az egy adott helyen és időben a 24 évesnél fiatalabb elkövetők és általuk megvalósított bűncselekmények összességét foglalja magába. Az ifjúkori bűnözés három alcsoportra bontható: a 14 év alatti életkorú bűnözők és cselekményeik a gyermekkori bűnözés, a 14. életévüket betöltött, de 18. életkorukat el nem érő fiatalkorúak és bűncselekményeik a fiatalkori bűnözés, a 18. évüket betöltött és 24 év alatti elkövetők és bűncselekményeik az ifjú/fiatal felnőttek bűnözése.¹

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) 105. § (1) bekezdése szerint, fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizenkettedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat nem. Az életkori korhatár leszállítása a kirívóan súlyos bűncselekmények vonatkozásában a 12. életévre azt a büntetőpolitikai állásfoglalást tükrözi, hogy a társadalom védelme és a 12-14 év közötti elkövetőkkel szemben érvényesülő garanciális szabályok a legteljesebben a büntetőjogban valósíthatóak meg. A korhatár leszállítását ellenzőkével megegyezően úgy gondolom, a korai beavatkozás káros, sőt célját éppen az ellenkező irányba fordító - dac a törvény szigorával szemben, bűnözői életmód, taktikák, fortélyok korai megismerése - lenne. Ezek a gyermekek az esetek nagy részében az őket körülvevő környezet esetleges befolyásolására, példájára követnek el törvényszegő cselekményeket. Ezért a fő cél megelőzés gyanánt, e családok, gyermekek beemelése az állami gondoskodás gyámhatósági rendszerébe. A gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (Gyvt.) értelmében az állam és az érintett szervezetek segítséget nyújtanak a gyermekek jogainak és érdekeinek érvényesítéséhez, veszélyeztetettségük megelőzéséhez illetve megszüntetéséhez, a hiányzó szülői gondoskodás pótlásához, valamint a

---

¹ Csemáné dr. Váradi Erika: A gyermek- és fiatalkori kriminalitás. In.: Borbíró-Gönczöl-Kerecsi-Lévay (szerk.) Kriminológia, Budapest, Wolters Kluwer. 2016., 630. o.

gyermekvédelmi gondoskodásból kikerült fiatalok társadalmi beilleszkedéséhez. A törvény meghatározza a gyermekek alapvető jogait, miszerint minden gyereknek joga van a testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődéshez, segítséghez a családban való nevelkedéshez, fejlődését veszélyeztető helyzet elhárításához, társadalomba való beilleszkedéséhez, a fejlődésére ártalmas környezeti/társadalmi hatások, egészségére káros szerek elleni védelemhez, emberi méltósága tiszteletben tartásához, a bántalmazással, elhanyagolással és az információs ártalommal szembeni védelemhez. [Gyvt. 6-10. §] Ugyanakkor jogosan merül fel a kérdés, vajon elégnek bizonyul minden esetben az efféle szabályozás?

A Btk. értelmében a fiatalkorúval szemben alkalmazott büntetés, vagy intézkedés célja elsősorban az, hogy a fiatalkorú helyes irányba terelődjen, célja nem a büntetés, hanem a nevelés, annak elősegítése, hogy a bűnelkövető fiatal a társadalom hasznos tagjává váljon. [106. § (1) bekezdés]

A gyermek- és fiatalkorú bűnelkövetőkből nagyon gyakran válik felnőttkorban bűnöző, a végső állomás akár már fiatalkorban a börtön is lehet. A szabadságelvonás, mint alkalmazható leg súlyosabb szankció - fiatalkorú elkövető esetén - a végső eszköz kell, hogy legyen a felelősségre vonás palettáján (ultima ratio).

III. Gyermek- és fiatalkorúak bűnözésben való részvétele a számok tükrében

1. Az Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika (ENYÜBS) adatai szerint a 2000-es évek elejéhez viszonyítva összességében csökkent az ifjúkori bűnelkövetők száma. 2015-ös adatok szerint feleannyi gyermekkorú elkövető személyére derült fény 2011-hez képest, míg fiatalkorúak és fiatal felnőttek esetében nincs ekkora változás. Ugyanakkor a demográfiai adatok szerint a vizsgált időszakban a gyermekkorúak száma folyamatosan csökkent.

A gyermekkorúak többsége jellemzően vagyon elleni bűncselekményeket valósítanak meg (60-80%), ezen belül is elsősorban lopást, betöréses lopást. A rablás, a garázdaság és a szándékos testi sértés jellemző még, ezeknek száma egyre csökken. (2011: 2704 fő, 2015:1374 fő). Széleskörűen elterjedt az a nézet, hogy a gyermek- és fiatalkorú bűnözés egyre erőszakosabb. Ezzel szemben a kriminál statisztikákból megismerhető gyermekbűnözés struktúrája éppen nem az erőszakos bűnözés javára

tér el az összбүнözés szerkezetétől. A média érdeklődését minden esetben felkeltő, éppen ezért torzítottan bemutatott súlyos, életellenes erőszakos cselekmények ebben az elkövetői körben több év átlagában egy-egy esetet jelentenek.

1.1. Bár nőtt az egyedüli elkövetés, a leggyakrabban még mindig csoportosan vétének a normák ellen a gyerekek. A nemek között a lányok aránya 2011 az első évéig folyamatosan emelkedett, ezen időponttól számuk folyamatosan kevesebb a fiúkéhoz képest. A gyermekkorúak többsége kétszülős családból érkezik, jelentősen megelőzve az egyszülős illetve nevelőotthonból kikerülő gyerekek arányát. A területi adatokat tekintve a gyermekek elsősorban Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Hajdú-Bihar megyéből származnak.² Életkoruk szerint a 13 évesek alkotják évek óta a gyermekkorú elkövetők többségét, ez 2012. évben 40,55%-ra volt tehető.³

1.2. A fiatalkorú bűnelkövetők száma 2015-ben 7785 volt, mely csökkenő tendenciát mutat. A korosztály kriminális aktivitása viszont - hasonlóan a gyermekkorúakhoz - épp ellenkezőleg változott, 1992-től 2000-en felüli 14-18 év közötti bűnelkövető esik 100 000 fiatalkorú lakosra, 2011-ben volt ez a szám a legmagasabb 2522,57 arány, tehát ezek a számok növekedést mutatnak.⁴

Az elmúlt 5 éves időszakban a fiatalkorú bűnelkövetők a legnagyobb arányban vagyon elleni bűncselekményeket követtek el, de ez az arány egyenletesen csökkenőtendenciát mutat (2008. év: 60,68%, 2012. év: 51,12%). A vagyon elleni bűncselekményeket elkövető fiatalkorúak száma is csökkent (2008. év: 6941, 2012. év: 5141). A vagyon elleni bűncselekmények mellett a közrend elleni bűncselekményeket elkövetők képeztek nagyobb arányt a vizsgált időszakban, 30,65%. E bűncselekmény csoport elkövetőinek aránya egyértelműen növekvő tendenciát mutat, 2008-ban 23,67% volt az arányuk. A fiatalkorú bűnelkövetők lakóhelyszerinti megoszlását vizsgálva megállapítható, hogy 2012-ben Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (12,87%) volt a legmagasabb az arányuk, emellett Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (9,64%) és a fővárosban (8,34%) volt magasabb az arányuk az átlagosnál.

---

² Csemáné dr. Váradi Erika: i.m. 632-633. o.

³ Tájékoztató a gyermekkorúak és a fiatalkorúak бүнözésével összefüggő egyes kérdésekről. Legfőbb Ügyészség. <http://ugyeszseg.hu/repository/mkudok9816.pdf> (2018. 04.10.)

⁴ Csemáné dr. Váradi Erika: i.m. 633. o.

1.3. A bűncselekményekben résztvevőknél- a gyermekkorúakhoz hasonlóan - a csoportos elkövetés a jellemző, hullámszó tendencia mellett. A fiatalok bűnelkövetők nemek szerinti megoszlása az elmúlt években lényegében egyenletes, a fiúk aránya lényegesen nagyobb, 2012-ben 82,41% volt. A bűnelkövetők életkorát tekintve a 17 évesek száma a legmagasabb, 2012-ben a fiatalok bűnelkövetők 31,21%-át teszik. A családi környezetre- a gyermekkorú elkövetőkhöz hasonlóan - legjellemzőbb, hogy mindkét szülő együtt neveli a fiatalok, 2012-ben 62,29%.⁵

Megjegyzem, hogy az adatok feldolgozása során, nem vettem figyelembe a fel nem derített gyermek, vagy fiatalok által elkövetett bűncselekményeket. A mutatók ez esetben természetesen másképpen alakulnának, de ez nem tartozik a dolgozatom témájához.

A fiatal korban elkövetett bűncselekmények nem minden esetben jelentik azt, hogy a kiskorú bűnelkövetőből felnőtt bűnöző válik. Úgy gondolom, nagyon komoly tünetként kell kezelni a problémát, amely arra hívja fel a figyelmet, a felnövekvő generáció bajban van, problémáik kezelésre várnak, amely intő jel a társadalom és szakemberek számára egyaránt.

Bár a statisztikai adatok beszédesek, de ahhoz hogy közelebb kerüljünk a problémához, nézzük, mi húzódik a számok mögött.

IV. Bűnös vagy áldozat

*„Életre szóló boldogtalanságot előzhetünk meg,
ha úgy hajlítjuk a facsemetét,
hogy felnőve egyik irányba se dőljön meg.”*

James Clayton Dobson, Jr.

A sértettet és az elkövetőt e téma vonatkozásában véleményem szerint egy oldalon kell kezelni. A gyermek- és fiatalok bűnözés alanyi körének vizsgálata nagy figyelmet igényel. „Esetenként csak a véletlenül múlik, hogy a gyermek bűncselekmény sértettje vagy elkövetője lesz.”⁶

⁵ Tájékoztató a gyermekkorúak és a fiatalok bűnözésével összefüggő egyes kérdésekről. Legfőbb Ügyészség. <http://ugyeszseg.hu/repository/mkudok9816.pdf> (2018. 04.10.)

⁶ Orell Ferenc János: A gyermekvédelem rendszerének, illetve a fiatalok büntetőjogának gyakorlatából, ügyészi szemmel, Magyar Jog 1994/ 8. 491. o.

Ez a megfogalmazás természetesen magyarázatra szorul. Ebben az esetben a véletlen szó, a gyermek szocializációjának valamely hibájára utal. „A szocializáció a társadalomba való beilleszkedés folyamata, melynek során az egyén megtanulja megismerni önmagát, és környezetét, elsajátítja az együttélés szabályait, a lehetséges és elvárt viselkedésmódokat.”⁷

A szocializáció elsődleges színtere a család. Szerencsés esetben egy szerető családba születünk, ahol megkapjuk mindazt, amire szükségünk van ahhoz, hogy egészséges, társadalmi interakciókban gazdag felnőtté váljunk. A család alapozza meg a gyermek személyiségét, és optimális esetben a szülők tudják biztosítani a gyermek testi, szellemi, erkölcsi, érzelmi fejlődéséhez szükséges eszközöket. A gyermek elsajátítja azokat a társadalmi normákat, értékeket, melyeknek segítségével a társadalom hasznos, értékes tagjává válhat. A család egyben az a közeg, amely védelmi erődként óvja a gyermeket az esetleges kudarcokkal, társadalmi kihívásokkal szemben. Előfordul azonban, hogy maga a család jelenti a gyermek számára a legnagyobb veszélyt. A családon belüli veszélyeztető tényezők, mint az elhanyagoló környezet, testi-lelki terror, szenvedélybeteg, alkoholizáló vagy bűnöző szülők a gyermek- vagy fiataloknál kiugró számban vannak jelen. A bántalmazó szülő Janus arcú kategória, önellentmondásként megélt valóság a gyermek számára. El kell döntenie: bántalmazók, vagy a szüleim. Egyéneként változik, hogy a fiatal hogyan dolgozta fel gyermekkorában az elszenvedett bántalmazást, a családon belüli erőszakot. Ennek kiváltképp a mintakövetés szempontjából van nagy jelentősége.

A szeretetteljes családi légkör önmagában kevés ahhoz, hogy megóvja a gyermeket az agresszív tettek elkövetésétől. A család a gyermek felé azt kell, hogy kommunikálja, hogy a legfontosabb érték maga a család, s hogy egyedül a ott van biztonság szeretet és összefogás. A családon kívül farkastörvények uralkodnak, ahol a fennmaradáshoz részvétlenségre, ravaszságra és számításra van szükség. Mindez a gyermekből erőszakos magatartást fog kiváltani környezetében, gondoljunk a már óvodában a játékért verekedő kisgyermekre.

Abban az esetben, ha a gyermek a zord valóságból hazatérve nem lel valódi, meleg otthonra, a gyermek motiváltabb lesz a „külső környezete” rideg eszközeihez nyúlni. Ott viszont, ahol a család valóban óv és véd, összetart és biztonságos, ez a fajta magatartás majdhogynem esélytelen. Az

---

⁷ Strauszne Simonyi Erzsébet: Gyermek - és ifjúságvédelem, Pécs, Comenius, 1998. 104.o.

egyén nem motivált változtatásra, családján keresztül ragaszkodik a tanult és követett mintákhoz is.⁸

A radiológus Caffey-től származik az első tanulmány, amely a rossz szülői bánásmódot vélte felfedezni, amikor egy gyermek nem tipikus végtag- és bordatöréséről számolt be. Silverman írta le először, hogy az ilyen sérülésekért a szülői „gondatlanság” okolható. 1962-ben említi Kempe a „vert gyermek szindrómát”-t. „A megvert gyermek szindróma olyan kiskorú gyermekek klinikai állapota, akik különböző súlyosságú fizikai bántalmazást szenvedtek, ami gyakran maradandó károsodást, vagy halált okozott.”⁹ Young 1964-ben írta le, hogy nem a társadalmi helyzet függvénye a gyermekbántalmazás, először itt került szóba a partnerbántalmazás is.

A gyermekbántalmazás szűk meghatározásába a szülők, gondozók által okozott nem baleseti, atípusos sérülések tartoznak. A tágabb meghatározás szerint bármely, a normális fejlődést akadályozó, arra hátrányosan ható, de elkerülhető bánásmód is bántalmazásnak minősül. Koers meghatározásában a gyermekbántalmazás egy együttélési formában megvalósuló minden olyan erőszakos interakció, amelynek során egy gyermeket elnyomnak vagy korlátoznak.

A gyermekbántalmazás feltehetően egyidős az emberiséggel gondoljunk például a Taigetoszra. Tudományosan a 20. század nagy emberáldozatokat követelő háborúi után kezdtek foglalkozni a témával. Eleinte a gyermekbántalmazás alatt csak a fizikai bántalmazást értették, később a szexuális bántalmazást-zaklatást, s ma már ide tartozik a tettelegességen túl, a sok esetben nagyobb károkat okozó lelki, érzelmi bántalmazás és a testi - lelki gondoskodás elhanyagolása is.¹⁰ „A gyermekbántalmazás vagy rossz bánásmód magában foglalja mindazokat a fizikai és/vagy érzelmi, veszélyeztető, szexuálisan bántalmazó, elhanyagoló vagy gondatlan magatartásokat, kereskedelmi vagy más jellegű kihasználást, amelyek tényleges vagy potenciális ártalmat jelentenek a gyerek egészségére, túlélésére, fejlődésére, méltóságára nézve egy olyan kapcsolat keretében, amelynek alapja a felelősség, a bizalom és az erő.”¹¹ Definíciós nehézséget jelentenek viszont, hogy mikor minősítünk egy adott viselkedést, vagy éppen valamely viselkedés hiányát rossz bánásmódnak, az

---

⁸ Solt Ágnes: Peremen billegő fiatalok. Veszélyeztető és kriminalizáló tényezők gyermek- és fiatalkorban. Szociokulturális háttér-viszonyok.
http://www.romapage.hu/fileadmin/szochalo/Uj_Szochalo/tudomany/deviancia/peremenbillegofiatalok.pdf (2018. 04.06.)

⁹ Révész György: Erőszak az iskolában.
<http://pszichologia.btk.pte.hu/letolt/Eroszak%20az%20iskolaban.pdf> (2018. 04. 15.)

¹⁰ Herczog Mária: Gyermekbántalmazás, Budapest, Complex Kiadó, 2007. 20. o.

¹¹ Herczog Mária: i.m. 22. p.

adott viselkedés súlyosságának vagy éppen károsító hatásának megítélése. Valamint definíciós probléma a bántalmazás ismétlődése is. Ezzel kapcsolatban érdemes áttekinteni Dingwall stratégiáit annak eldöntéséhez, hogy egy gyermeket bántalmazottnak, illetve elhanyagoltnak minősítsünk-e vagy sem. A pesszimista stratégia szerint minden megsebesült, megsérült gyermek elhanyagolt és bántalmazott is egyben, mert nem figyeltek, avagy vigyáztak rá megfelelően. Gondoljunk a közelmúlt mohácsi szerencsétlenségére, ahol a nem megfelelően rögzített autó belecsúszott a Dunába, két gyermek halálát okozva. Ez a megközelítés véleményem szerint azonban túl tág, méltánytalan és visszaélésre adhat okot. Az optimista stratégia értelmében a gyermekbántalmazás minősítést kizárólag akkor használhatjuk, ha az eset megtörténetére vonatkozó összes felmerült egyéb magyarázatot elvetettük.¹²

A rossz bánásmód, bántalmazás, elhanyagolás kezdetben kizárólag a felnőttek gyermekek elleni cselekedeteit jelentette, a számbeli növekedés miatt az utóbbi években beszélünk gyermek gyerekek elleni agressziójáról. Társadalmi és szakmai érdeklődés középpontjában áll, hogy a gyermekek, fiatalok által elkövetett erőszak hogyan függ össze a gazdasági helyzettel, családi viszonyokkal, szociális háttérrel. Az erőszakos-agresszív viselkedés és a szociális védtelenség összefüggése kimutatható. A társaival erőszakosan viselkedő személyt egyhamar kiközösítik. A kirekesztés, szegregáció azt is jelenti, hogy az egyén, a gyerek megtorolja a diszkriminációt, harcol ellene. Akit kirekesztenek, maga is könnyen hasonlóképpen viselkedhet.

Számos tanulmány foglalkozott már azzal, hogy mi tesz valakit bántalmazás áldozatává, valamint annak elkövetőjévé. Az erő megléte az egyik oldalon a támadó, hiánya, testi gyengeség, rossz szociális vagy társas kapcsolat általában az áldozat jellemzője. A támadás növeli, serkenti a támadó erejét, s csökkenti az áldozatét.

Az utóbbi esetben általában két típust különíthetünk el, egyrészt a passzív áldozat gyenge, védtelen, önálvető, akinek kevés barátja van, a fájdalomra érzékenységet mutat, és ez megerősíti a bántalmazót, önvádoló típus. A passzív áldozat közel érezheti magát szüleihez vagy a tanáraihoz, de kételkedik, nem bízik abban, hogy bárki segítene rajta. Más kategorizáció szerint ismert a szorongó, visszahúzódó, agressziót elutasító, érzékeny gyerekek, akit éppen túlzott érzékenysége tesz

---

¹² Révész György: i.m. 5. o.

sérülékennyé és szinte vonzza a zaklatásra hajlamos társait. A második típusba az idegesítő gyerekek tartoznak, bohóckodnak, dicsekszenek, a háttérben szorongva igyekeznek elfogadtatni magukat. Végül a harmadik típusba tartoznak azok a gyerekek, akik kiprovokálják társaik támadását lökdösődnek, verbális eszközökhöz nyúlnak- beszélnek, kezdeményeznek.

A támadó áldozat - ismert úgy is, mint agresszív vagy provokatív áldozat - bántalmazó erőszakos magatartást tanúsít mások felé, de ő maga is támadások áldozata, erőszakos, impulzív, szegényes szociális és problémamegoldó képességgel. A támadó áldozatot szülei gyakran büntetik, tanárai, s általában diáktársai sem kedvelik. Támadónak tekintjük azokat, akik ismételten megtámadják azokat, akik nem támadnak vissza, így a támadó aktuálisan élvezheti a testi erőfölény és hatalom érzését. Érdeemes azonban megjegyezni, hogy sok kisgyermek viselkedik úgy, mint egy erőszakoskodó, kiskamaszok is folyton rivalizálnak társaikkal, mégsem tekinthetjük őket erőszakoskodónak a definíciós triász hiánya okán, ugyanis nem áll fenn egyszerre az ismétlődés, sérülés okozása, szándékosság. Míg a fiatalabb agresszív gyerekeket társaik elutasítják, a serdülőkor elején inkább népszerűek, társaik kifejezetten bátorítják őket.

Vizsgálatok sora igyekezett feltárni lehetséges összefüggéseket az áldozat/támadó viselkedés és a gyerekek családi háttere között. Általános megfigyelés, hogy a durva, elhanyagoló, elutasító szülői magatartásforma igen gyakori a támadó/áldozat családi hátterében. Az áldozat fiúk gyakran szoros kapcsolatban vannak anyjukkal, míg apjukkal inkább távolságot tartanak; a lány áldozatok anyja inkább ellenséges magatartást tanúsít, mint túlvédő. Támadó gyerekek kevésbé kötődnek szüleikhez, mint az átlag gyerekek, családjuk gyakran hideg, bántalmazó.¹³

2004-ben indult útjára Solt Ágnes neves szociológus Peremen billegő fiatalok elnevezésű tanulmánya mely beszédes eredményeket hozott. A törvényesség és törvénytelenység határán járó fiatalok életútja rajzolódik ki a munkából, pontosan azoknak a fiatalokéknak a nyilatkozatait foglalja össze, akik a bűnözés szempontjából kiváltképp veszélyeztetett helyzetben vannak. A vizsgálat alapján jól érzékelhető az eddig is jól ismert tétel, miszerint a családi és iskolai élmények rendkívül meghatározóak. A terror, bántalmazás az otthon átélt erőszak először passzivitást vált ki a gyermekből-fiatalból. Ez a későbbiekben különböző mentálhigiéniai problémákhoz,

---

¹³ Révész György: i.m. 8. o.

pánikbetegséghez, depresszióhoz vezethet. Amennyiben a gyermeket elhanyagolják, amely elsősorban érzelmi téren a veszélyes, a fiatal megpróbál pozitív cselekedeteivel figyelmet kicsikarni, amennyiben e próbálkozásai nem járnak sikerrel, a gyermek magatartása a provokatív válik. Sajátos stratégiájuk pedig a mindenkivel szemben fennálló bizalmatlanság lesz. *„Szerettem bohóckodni az iskolában... Egy srácot kilógattam az emeletről... Lányoknak mindig meghúzkodtam a hajukat. Végighúztam a folyóson... Fiúkat megvertem mindig. Szentelen voltam a tanárokkal. Órán rám szóltak, visszafóztam. Egy tanár ráütött a fejemre a naplóval fölláttam és lerúgtam.”*¹⁴

Solt Ágnes mély és életinterjúi jól tükrözik a négy tipikusnak mondható gyermek- és fiataalkori bűnözés okaiként felhozható családi körülményeket, mint a **mélyszegénység**: *„Anyukám kvázi nem dolgozott, de hogy mindig ment meszelni, meg festeni, meg ilyeneket csinálni, házaknál. Vagy ilyen idénymunkákat végzett. Vagy elment lopni barackot, szilvát, ezt-azt, hogy eladja, és vegyen kaját.*

/Ez milyen gyakran fordult elő, hogy te éhes vagy és nincs mit enni?/

Hát, elég sokszor. Hát, heti három.

*/És akkor fordult elő olyan, hogy ti is loptatok? Csak hogy... mármint élelmet?/ Én nem. Így boltban soha nem. Amíg otthon voltak a testvéreim is, ők sem csinálhattak ilyet.”*¹⁵

A teljes érzelmi elhanyagolás:

*„Én a szeretetet kerestem, hogy láttam azt hogy egy haverom többet foglalkozik velem, megkérdezi azt hogy éhes e vagyok, hogy mi volt,... hogy mi lesz,... hogy hogy van, és ezt otthon nem vettem észre úgy...”*¹⁶

Erőszakos, agresszív család:

*„Hatéves voltam. Volt egy nevelőapám. Na, az nekem nagyon berakott az életembe. Ő ütött. Nagyon keményen vert. Úgy kaptam ki hatévesen, hogy... verekedtem már egy párszor, de még úgy nem vertek meg!”*¹⁷

---

¹⁴ Csemáné dr. Váradi Erika: A gyermek- és fiataalkori bűnözés bunmegelozes.easyhosting.hu/dok/varadi_erika_doc (2018.04.10.)

¹⁵ Solt Ágnes: i.m. 26-27. o.

¹⁶ Solt Ágnes: i.m. 28. o.

¹⁷ Solt Ágnes: i.m. 22. o.

Váltás a fiatal életében:

Szigorból engedékeny közegbe kerülve, adott esetben a fiatal életének első szakaszát egy korlátozó, szigorú, testi fenyegetéseket, alkalmazó apa személye uralja, aki az esetek nagy részében alkoholizál, személyiségzavarokkal küzd. A gyerek retteg, fél tőle, elidegenedik, érzelmi síkon elfordul az apától, a békesség érdekében inkább behódol neki és az általa képviselt értékeknek.

Az apa azonban hirtelen meghal, eltűnik a gyermek életéből, ami jelentős váltást jelent a fiatal életében.

„Mikor kint voltam apukám halálára követően anyu is elkezdte ezt a káros szenvedélyt és én ezt nem néztem jó szemmel. És akkor vita volt. Mit tudom én hazamentem normálisan... Egy ilyen eset megtörtént, vitázott velem anyukám. Nem is tudom, hogy miért. Semmit nem csináltam. Jó, vitázott. Elköltöztem otthonról. Szóval elmentem. És akkor bekeveredtem egy ilyen baráti társaságba. Mondták ide menjünk, oda menjünk, ezt kéne jól csinálni és akkor megcsináltuk. Hogyha az van, hogy normálisan el tudunk beszélgetni ilyen dolgokon meg ha valami bántott, nem tudtam elmondani neki, akkor... Meg abból is vita volt. Tehát nekem az nem tetszett. Ha valami nyomta a szívemet, nem tudtam neki elmondani, akkor inkább elmentem és így haverokhoz.”¹⁸

Az engedékeny közegből szigorú közegbe kerülve:

„Én maradtam még ott 17 éves koromig, aztán nem bírtam az intézetet én se tovább és megszöktem.

/Mért nem bírtad tovább?/

Hát úgy...nekem...én úgy vagyok vele, hogy nekem így ne mondja meg senki, hogy mit csináljak, én szabad ember akarok lenni. Tehát magam ura akarok lenni. Azt nem szeretem, hogyha így más megmondja, mit csináljak.”¹⁹

Fentiek alapján elmondható, hogy vannak olyan egyértelmű veszélyeztető tényezők, - a mélyszegénység, alkoholproblémával küzdő szülők, elhanyagolás, erőszak-agresszió, terror a családban, bűnözői karrierrel rendelkező felnőtt korú a családban, az egyik szülő, vagy a gyermekről gondoskodó személy hirtelen halála, a gyakori változás az életében, környezetében- általában a

---

¹⁸ Solt Ágnes: i.m. 28-29 o.

¹⁹ Solt Ágnes: i.m. 29-30. o.

család, vagy a fiatal gyakori költözése, egy deviáns csoport, „banda” a fiatal szűkebb környezetében - amelyek nagy bizonyossággal vezethetnek ahhoz, hogy egy gyermek, vagy fiatalkorú a bűnözői életmódot válassza.²⁰

Számos további - a fejlődési perspektívát nyomon követő - vizsgálat már nem tekinti a család szerepét elfogadható magyarázatnak a szociális agresszió kialakulásában. Olyan rossz családi körülmények között felnövekedő gyerekekre hivatkoznak, akiknek nagyon jó szociális készségük van. Ezek a megfigyelések a genetikai faktorokat valószínűsítik. A gyerekek genetikailag már rendelkezhetnek agresszív, impulzív viselkedésre utaló hajlammal. Ezek a hatások úgy érvényesülnek, hogy a különböző genetikai diszpozíciókkal rendelkező fiatalok olyan szociális környezetet választanak, amely felerősíti kezdeti viselkedési törekvéseiket. Erre akkor kerül sor, amikor kilépnek a szűkebb családi körből és kialakítják a személyes kapcsolataikat a társas világgal. Ekkor olyan módon „szelektálnak” a szociális környezetükben, hogy választásuk megfeleljen genetikai hajlamaiknak és képességeiknek. Az agresszió genetikai háttere düh, vérmérséklet mellett kiváltképp fontosak a környezeti faktorok. A nyílt agresszió megjelenését mindkét dolog feltételezi. E megfigyelések pontosan egybeesnek óvodai, iskolai és klinikai tapasztalatokkal is: a szülői értekezleten a szülő elképedten hallgatja gyermeke „viselt dolgait”: „otthon egészen másként viselkedik ez a gyerek” - mondja.

Fontos megjegyezni azonban, hogy a gyerekek kb. 15 %- a születik extrém genetikai - temperamentum- tényezővel, de egyáltalán nem törvényszerű, hogy nyílt, agresszív támadó akár szorongó áldozat legyen belőle. A korai társas tapasztalatok meghatározóak, s elsősorban a korai anya-gyermek kapcsolat befolyásolja leginkább az erőszakos hajlamú gyermekek későbbi attitűdjét az agresszióhoz. A szemkontaktus, az arckifejezés, a beszéd, a hang tónusa időzítése, intenzitása, alapozza meg az interakciók összehangolását, mindkét fél azt érzi, hogy a másik érzi őt.²¹

Nézzük, mi a helyzet a mai magyar családokkal. Valóban annyira tragikus képet mutat a gyermekek és fiatalok családon belüli helyzete, mint azt a fiatalok életútja mutatja? Azt tényként állapíthatjuk meg, hogy a mai magyar fiatalok magányosak, ahogyan azt számtalan hazai kutatás is alátámasztja. A családi nagy beszélgetések kora letűnni látszik, az információ nem áramlik a családtagok között. A

---

²⁰ Csemáné dr. Váradi Erika: i.m. 15. o.

²¹ Révész György: i.m. 11. o.

rosszul strukturált családokban a szülők nehezen viselik el „hirtelen felnövő” gyermekeik új értékrendjét. Saját problémáikkal küzdenek, szinte kiutasítják családjukból ezeket a fiatalokat. Ezzel pedig lehet, hogy az erkölcstelenség és törvénytelenység szakadékába lökik őket. A jól strukturált családokban e konfliktusok kisebb arányban és enyhébb fokban tapasztalhatók.

A gyermek fejlődésében döntő tényező a családdal együtt töltött idő, nagy jelentősége van a család intim együttlétének. A gyermekek olyan családi programokat, intim beszélgetéseket igényelnek, melyek számukra érdekesek, meghittek. A család együtt megélt élményeinek, beszélgetéseinek hiánya az egyik leglényegesebb tényezője a serdülő érzelmi elmagányosodásának. Az együtt töltött idő sokszor teljesen minimálisra csökken, a szülő nem ismeri gyermeke mindennapjait, és igaz ez fordítva is. Gondot okozhat a családban a 14-18 év közötti korosztály, vagy akár a 14 év alatti gyermekek kezelése. A magány, unalom, egy-egy rosszul megválasztott barát, a felnőttekkel szemben tanúsított dac nehéz feladat elé állítja a szülőket, a környezetet. Hangos zenehallgatás, száguldozás kerékpárral, motorral, kisebb gyermekek zaklatása, kukák felborítása, falak firkálása, dohányzás, italozás-alkoholfogyasztás, és a hazánkban is terjedő kábítószer-fogyasztás, kisebb lopások, akkor is, ha erre nincs szüksége a gyermek, vagy fiatalkorúnak.

A rosszabb szociális környezetben élők úgy tűnik ebből a szempontból is hátrányosabb helyzetben vannak társaikhoz képest. 2006-ban megkérdezett hátrányos helyzetű fiatalok 1/5 része, otthon egyáltalán nem társalog senkivel. A legalacsonyabb iskolai végzettségű lányok 46,7%-a csupán a testvérével volt/van jóban, s csak 6,7%-a ápol megfelelő kapcsolatot az apjával. A nehéz helyzetben lévő gyermekek 12,5 %- a sem az iskolában, sem otthon nem talál támaszt jelentő felnőttet.

A vidéken élő fiatalok körülbelül 40%-a teljesen magányos, barátja nincs. A család és a baráti kör valódi, érzelmmel teli és az egyén számára nagyon fontos kapcsolatai nem segítik a mindennapi életet, nincsenek jelen sem a problémák megoldása, sem a szabadidő eltöltése során. A szabadidő megfelelő eltöltése az ember számára meghatározó, felnőtt- és gyermekkorban is egyaránt. Az adat, miszerint a társadalom 10%-a veszi igénybe a kulturális szolgáltatások felét, igen lehangoló képet mutat. Ebbe a mutatóba pedig a fiatalok nagy része bele sem tartozik. Az iskolai végzettség, avagy annak hiánya nem csak a fiatal jövőbeni esélyei miatt meghatározó, de még a szabadidő eltöltésének módjára is befolyása van. Így a sivár életvitelű ifjúság 70%-a alacsony képzettségű. Egy

nemzetközi vizsgálat pedig azt mutatta, hogy a közép-kelet-európai régió országaihoz képest a kulturális életben való részvételi aktivitásunk, mind passzív befogadóként, mind aktív résztvevőként átlag alatti. Emellett kiugróan magasak a kulturális egyenlőtlenségek is.

Marad tehát a számítógép, televízió, különböző elektronikus-számítógépes játékok. Dolgozatom szempontjából úgy gondolom fontos, és érdekes felvetés, a média vajon hatást gyakorol-e a gyermekekre az erőszak kialakulásában. Szinte a televíziózás elterjedésével egy időben láttak napvilágot az első elemzések, melyek azt tűzték ki célul, hogy feltérképezik a *televízió személyiségre gyakorolt hatását*, ezen belül külön figyelmet szentelve a gyerekeknek. Három különböző nézőpont alakult ki e témában: a televízió káros a gyerek számára, kedvet csinál az erőszakhoz, és érzéketlenné teszi a gyerekeket az emberi szenvedés iránt; a televízió jó a gyerekek számára: az eljátszott erőszak segítségükre van abban, hogy megszabaduljanak ellenséges indulataiktól; a televízió kevésbé hat a gyerekekre: személyiségüket és értékrendszerüket szüleik és barátaik alakítják ki, nem pedig a képernyőn látott történetek. Egyetértek Kiss Judit publikációjában olvasottakkal ²² - amelyben a televízió hatását vizsgálja a kisiskolás gyermekekre - miszerint a televízió nem egy „szükséges rossz” dolog a gyermek életében, illetve nem az egyetlen oka az agresszió kialakulásának. Abban az esetben, ha család úgy tekint a televízióra, hogy „örülök, hogy valami leköti a gyereket” és nem követi nyomon, leginkább mely műsorok iránt érdeklődik a gyerek (hiányzik a szülői szabályozás), lassacskán az ott látottakkal azonosulhat, példaként tekinthet rá a mindennapi problémák megoldásában (akár az erőszak alkalmazására is). A szülők, barátok, érzelmi/lelki támasz, kulturális programok nélkül, a gyermek és fiatal számára a média, főként a kereskedelmi csatornák jelentik a kikapcsolódást, feltöltődést. Az értékek és preferenciák főként a rendszerváltást követő fiataljaiban változáson mentek keresztül. A mai felgyorsult világ, a *fogyasztói társadalom* és ennek sokszor túlzott megjelenése a médiában, a fiatalat a „mindent ide rögtön” világába kergetik. Az ifjú úgy érezheti, a szorgalmas kitartó munka nem hoz azonnal megfelelő eredményt a pénzhajhászás világában. Bár a tanulás fontosságát nem vetik el, mégis a gyors haszonra, gyors pénzkereseti lehetőségekre törekszik a felnövekvő generáció. Elmondható tehát, hogy azokban a családokban, ahol a gyermekek aktív pihenése nem pusztán a televíziókészülék nevelésére szorítkozik, hanem egyéb hasznosságokra (olvasás, beszélgetések, mesélés vagy akár a sport, kirándulások, olyan programok, ahol a társas kapcsolat, a család együttléte a lényeg), ott a

---

²² Kiss Judit: A televízió hatása a kisiskolás gyerekekre. Új pedagógiai szemle. 2004/9. 35. o.

televízió nem olyan romboló hatású, mint azoknál a családoknál, ahol hiányzik a kontroll, hiányoznak az értékek, így a gyerekek kénytelenek a televízióból vett példaképekkel felnőtté válni. Míg az első esetben ismeretforrássá válhat/válik a televízió, a másik esetben hézagkitöltő szerepe van, egyfajta menekülést is jelentve a sivár hétköznapokból.²³ Véleményem szerint sokban segítene, ha média is nagyobb szerepvállalást tanúsítana különböző gyermeknevelési, fiataloknak szóló életvezetési, drog prevenciós programok sugárzásával, valamint a gyermekbántalmazás megelőzését célzó műsorok, felhívások gyakori közzétételével.

A mai fiatalok az 1995-2005 között születettek az úgynevezett *Z-generáció* az első globális nemzedék, melynek tagjai már a digitális szocializáció világában cseperedtek fel. Az életük mindennapjaihoz tartozik a számítógép, az internet és a mobiltelefon. „Kettős” életet élnek, sőt gyakran a virtuális valóságot képzelik az igazi világnak, ahol legyőzhetetlenek, sebezhetetlenek tudnak lenni a különböző számítógépes játékok alakjaiként. Az erőszak nagy számban történő bemutatása, az értékek deficitjéhez vezet. Szép lassan elmosódik a világok közötti határ, s a fiatal már nem tud különbséget tenni a valóság és a képzelet között. Ez véleményem szerint olyan rizikófaktor a kriminalizálódás terén, mely a jövőben számos kihívás elé állítja a szakembereket a megelőzés, vagy ártalmas hatás elkerülése vonatkozásában.²⁴

Fontos említést tenni továbbá a *családok anyagi helyzetéről is*. A zárkózott, magányos fiatalok közel 60%-nál jelen vannak a mindennapi megélhetési problémák. A hátrányos szociális helyzet - az ország gazdasági helyzetének figyelembe vételével - még hosszú ideig sújtja a gyermekek egy jelentős részét. Jelentőségét megmutatkozik abban, hogy erre az Európa Tanács ET R (2003) 20 számú dokumentumához csatolt kommentárjában is kitér. A ránk nézve is kedvezőtlen megállapítás szerint növekszik a gyermekszegénység és egyre nagyobbak a jövedelmkülönbségek, különösen Közép- és Kelet-Európában. Ezt két UNICEF-vizsgálati eredmény is mutatja. A 2005-ös kutatás szerint az 1990-es években, hazánkban tovább nőtt a gyermekszegénység. Egy 2007-ben publikált felmérés pedig azt mutatja, hogy a vizsgált 21 ország közül a gyermekek anyagi biztonsága tekintetében a 20. helyen állunk, de az összesített sorrendben is csak a 19. helyet foglaljuk el.²⁵

---

²³ Kiss Judit: i.m. 39. o.

²⁴ Csemáné dr. Váradi Erika: i.m. 650. o.

²⁵ Csemáné dr. Váradi Erika: i.m. 21. o.

Társadalmunk mai felfogásában, miszerint vagy sikeres és győztes vagy, vagy pedig lesüllyedsz és senkivé válsz, ezek a fiatalok teljesen reménytelennek látták a saját helyzetüket.²⁶ Vallom, hogy a beszélgetni tudó és akaró család, a szeretetteljes, óvó gondoskodó otthoni környezet az első lépcsőfoka annak, hogy gyermekeink tisztességesen tudjanak a mai társadalom olykor visszás elvárásainak megfelelni. Természetesen a családok nem egyformák, különbözik az értékrendjük, a hitük, a mindennapjaik, a nevelési technikáik, szociális helyzetük, vannak dolgok azonban amiben minden családnak meg kellene egyeznie, a kölcsönös tisztelet, türelem, odafigyelés és szeretet elengedhetetlen ahhoz, hogy mi szülők „emberek” maradjunk és „embert” neveljünk.

V. A gyermek- és fiatalkori bűnözés okaira vonatkozó elméleti megközelítés

E korcsoportban megjelenő elkövetői körre a szakemberek véleménye szerint, az epizódszerűség és a *bagatell-bűncselekmények* dominanciája jellemző. Az esetek többségénél a fiatal „zűrös” korszaka úgy ér véget, hogy nem követi későbbi bűnözői életpálya. A fiatalkori bűnözés *ubikvitásának* alaptétele szerint a csekélyebb súlyú tulajdon illetve vagyon elleni bűncselekmények körében a fiatalkori elkövetés majdnemhogy normális jelenségnek tekinthető, ugyanis függetlenül az adott fiatalkorú neveltetésétől, családi, szociális, társadalmi helyzetétől, az adott ország gazdasági és kulturális jellemzőitől, mindenütt egységesen előfordul.²⁷

Ahhoz képest, hogy az okokat kereső szakemberek hová helyezik a vizsgálódás fókuszát megkülönböztethetünk a külső környezetet, a belső psziché vagy a kettő ötvözetének vizsgálatát. Aszerint is megkülönböztethetjük ezeket az elméleteket, hogy a befolyásoló tényezőket egy állandóan változó folyamat részeként, vagy egy meghatározott időszakhoz képest határozzák meg. Előbbi a dinamikus életútmodellhez, utóbbi a statikus modellek közé sorolhatóak. A Hirschi nevéhez kötődő *kontrollelmélet* szerint, az elkövetővé válás attól függ, hogy milyen mértékben alakul ki az adott személyben a társadalomhoz kötődés folyamat. Abban az esetben, ha környezete támogató, meleg lesz, önkontroll alakul ki az egyénben, mely megakadályozza az elkövetői státusz kialakulását. Amennyiben érzelmi elhanyagolásban nő fel egy gyermek ez az önkontroll nem alakul ki, ezáltal visszatartó erő híján könnyen elkövetővé válhat. Ezzel ellentétben a *dinamikus modell*

---

²⁶ Csemáné dr. Váradi Erika: i.m. u.o.

²⁷ Csemáné dr. Váradi Erika: i.m. 637. o.

képviselői szerint, az ifjú elkövetővé válása egy reakció a családban és az iskolában megélt kudarcokra. A statikus modell hívei a gyermekkorból való kilépéssel és felnőtté válással összefüggésben - belső okokkal - magyarázzák az elkövetővé válást, míg a dinamikus modell képviselői a külső tényezőket teszik felelőssé.²⁸

A *szociálpszichológiai* megközelítés azt vizsgálja, hogy a bűnözői kortárs csoport, modellszemély hogyan hat a fiatalra. A *fejlődési modellek* azt igyekeznek feltárni, hogy egységesnek tekintve az emberi viselkedést, a személy trauma feldolgozási képességével hogyan képes befolyásolni saját viselkedését. A *bio-pszicho- szociológiai modellek* már a méhen belüli fejlődést is figyelik, vizsgálják, hogy az anya pszichés folyamatai hogyan hatnak a gyermekekre.²⁹

A *rendszer szintű elmélet*, olyan kockázati tényezőket (rizikófaktorokat) gyűjt össze, melyek elősegíthetik az elkövetővé válást. Ilyen lehet például a durva, következtelen szülői fegyelmezés, munkanélküliség a családban, alkohol- droghasználat a családban, szegénység-mélyszegénység, szülői depresszió, genetikai tényezők stb. Itt visszautalok Solt Ágnes korábban ismertetett kutatására.³⁰

A *pszichológiai magyarázatok* alapján, az elkövetővé váláshoz vezető út a serdülőkorral együtt járó pszichés folyamatokban rejlik. Ebben az időszakban történik ugyanis az identitás kialakulása. A korán érő fiúk általában bizonyításképp deviáns magatartást tanúsítanak, míg akik később érnek önbecsülésük alacsonyabb szintje sodorhatja őket az elkövetői, vagy akár az áldozati pozícióba. A korán érő lányok sokszor nem tudnak mit kezdeni a külsejük megváltozásával, ez akár magatartási problémákhoz is vezethet. Az identitáskeresés továbbá számos buktatót tartogat a fiatal számára. Számos identitással rendelkezünk: barát, gyermek, tanuló, s ezek bár eltérő ütemben fejlődnek a 20'- as éveink közepére ezek általában lezárulnak.

A *krízisközpontú megközelítés* szerint, a fiatal deviáns magatartása egy válasz reakcióként értelmezhető a különböző krízishelyzetek megoldására, vagy feloldására. Különösen ha ehhez olyan családi körülmények is párosulnak, mely hatására a gyermek kirekesztettnek érzi magát és támadó

---

²⁸ Csemáné dr. Váradi Erika: i.m. 638. o.

²⁹ Csemáné dr. Váradi Erika: i.m. 639. o.

³⁰ Csemáné dr. Váradi Erika: i.m. 641. o

pozíciót vesz fel a külvilággal szemben.³¹ Az *ifjúkori válság* 12-18 életév közé tehető időszak. Ekkor kell, hogy a fiatal kapcsolatot teremtsen egykori gyermekkori és a jövőbeli énjével. A koherens énkép kialakulása mellett, felnőtt szerep elfogadása, érzelmi függetlenedés és biológiai, biokémiai fejlődés is zajlik. Tekintettel a folyamat sokrétűségére és bonyolultságára, az gyakran megakad, elakad. A fiatal szorongásos állapotok, pszichoszomatikus tünetek gyötrik, melyek nem ritkán kábítószer-, alkohol-, gyógyszerfüggőséghez, vagy szélsőséges esetekben öngyilkossághoz vezetnek. Az *uniformizálódás* egyfajta elhárító mechanizmus, amely két szempontból is veszélyes lehet. Az egyik, hogy a fiatal igyekszik mindenben a kortársak viselkedését, érzését, öltözködését követni. Így amennyiben az adott kortárs csoport normaellenes magatartású, feltehető, hogy a csoportba kerülő fiatal is azzá válik. A másik veszély az, hogy a csoport egyéni tagjai mintegy láthatatlanok, így egyéni felelősségérzetük nincs, a felelősség áttevődik a csoportra, ezáltal a viselkedésük korlátja tágabb határokon belül mozog.

Abban az esetben, ha egy fiatal problémaviselkedést tanúsít, mindig vizsgálandó az, hogy milyen érzések, érzelmek húzódnak meg e mögött. A kockázati magatartásformák (csavargás, alkohol, drogfogyasztás) hátterében kimutathatóan magas szorongási mutatók állnak. Énkeresés, leválás, erőszakos, hideg családi közeg, vagy akár a túlóvó, vagy érzelmileg elhanyagoló környezet mind a szorongásos tünetek kiváltójaként sorakoztatható fel.

A serdülőkorból felnőtté válás folyamatában amennyiben a családban valamely probléma gyökerezik, mely az ifjúra hatással van, a folyamat elakadását is eredményezheti. A fiataloknak szükségük van modellre, ha úgy tetszik, példaképre melyet követhetnek a különböző helyzetekre adott válaszreakciók során. Ezt a szerepet általában a szülő tölti be, de lehet akár egy pedagógus is. A mai családokban azonban gyakran hiányzik a szülői modellképzés. A fiatal az élet megpróbáltatásaival szemben nem kap segítséget, de még csak tanácsot sem útra valóul, ezáltal olyan akár idegen emberekhez, kortársakhoz fordul, akiket erősebbnek érznek maguknál.³²

A *mentális egészség problémái* ugyancsak felsorakoztathatóak a bűnözés rizikófaktoraként. Ez az állapot lehet ideiglenes, vagy élethosszig tartó, súlyukat tekintve lelki és szellemi zavarok széles köre is ide sorolható. Átlagosan a gyermek és fiatalkorúak korosztályának mintegy 20 %-a küzd

---

³¹ Csemáné dr. Váradi Erika: i.m. 642. o.

³² Csemáné dr. Váradi Erika: i.m. 643-644. o.

mentális problémával. (Supporting 2013: 5). Hazánkban különösen a depresszió aránya a magas. Ez a 14-20 év közötti korosztályt tekintve 11,5 %-ot érint, 7-14 év közötti gyermekek 34,4 %-át (Braddick 2009). Földrajzi elhelyezkedéstől függetlenül megállapítható, hogy a lányoknál szorongásos zavar, a fiúknál magatartászavarok fordulnak inkább elő. A mentális egészség problémái, mint például a testkép, viselkedési, hangulati, étkezési zavarok a kriminalitás vonatkozásában két oldalról jelennek meg. Egyrészt az iskolában, ahol a megfelelési nehézségek elidegenedéshez vezethetnek, melynek egyenes következménye az iskolai, majd a társadalmi normák elvetése. A másrészt a bűnelkövető fiataloknál magasabb a mentális egészség zavarainak aránya, mint a kortárs csoportokban. A drog- és alkoholfogyasztás egyértelmű kölcsönhatásban van a mentális zavarok megjelenésével. Ezen magatartások a leggyakoribbak a mai fiatalok körében. Az alkoholfogyasztó fiatalok aránya a 18 éves korosztály esetében 83 %, míg 45,6 %-uk szívott már füves cigit (Making 2010).³³

A *neurológiai és kísérleti neurológiai magyarázatok* szerint a fiatalok kriminalizálódása szempontjából jelentős szerepe van az agy fejlődésének és genetikai meghatározottságának. A „*szerezett szociopátia*” *tünetegyüttes* általános jellemzője, hogy az egyén az emocionális élményekkel kapcsolatban közömbös, emocionális reakcióit szabályozni nem képes és szociális kapcsolataiban zavar lép fel. E tünetegyüttest az agy, pontosabban a (VMPR-lebeny) sérülése idézi elő. A folyamat visszafordíthatatlan, de a megfelelő szülői gondoskodással enyhíthető. A *döntési folyamat neurológiáját* az agy prefrontális lebenye befolyásolja oly módon, hogy serdülőkorban az agy e részének aktivitása visszaszorul. Az empatikus képességek továbbá alacsony mértékben vannak jelen ebben a korosztályban, s ez a kettősség vezet el ahhoz, hogy a serdülőkorú korosztály tagjai könnyebben kriminalizálódnak.

A másik életkorhoz kötődő viselkedést befolyásoló tényező az agyi örömközpont működése. Kísérletet végeztek annak tárgyában, hogy a különböző korcsoportok hogyan reagálnak egyes nyereményekre. Míg a gyerekek mindennek örültek, addig a felnőttek az elért nyereménnyel arányosan. A fiatalok ettől eltérően a kis nyereményre negatívan, a nagy jutalomra azonnal pozitívan reagáltak. További sajátosságként értékelhető, hogy a fiataloknál a kortárs csoport interakciója fontos jutalomként jelenik meg az örömforrás körében. Az örömközpont intenzív állapotba kerülésekor kimutathatóan a megfontolt döntésekért felelős agyi régió (prefrontális

---

³³ Csemáné dr. Váradi Erika: i.m. 644. o.

kortex) működése azonban korlátozottá válik. Mindez növeli a fiataloknál előforduló rizikómagatartások előfordulását.³⁴

Az értékközpontú megközelítés hívei szerint a fiatalkori bűnözésért a *korosztály értékválsága* okolható. Egy felmérés szerint a 8-15 éves fiatalok 65 % - a kisebb lopást, míg 30 % - a bizonyos tárgyakra elkövetett rablást nem tartja elítélendőnek. Az agressziót és a verekedést 55 %-uk a tekintélyszerzés módjának tekintette. A megkérdezettek csupán 20 % - a ítélte el ezeket a cselekedeteket. (Tóthné 2011). A *vallásosság* ugyancsak fontos tényező lehet az elkövetővé válás szempontjából. Egy hazai kutatás szerint a magukat vallásosnak mondó fiatalok minden társadalmilag elfogadott értéket magasabb szintre helyeznek, mint a többi válaszadó. Megállapítható, hogy a vallásosság az értékrend alakításán keresztül befolyásolja a fiatal döntéseit, ezáltal a csökkentik a normasértő magatartás bekövetkeztét.³⁵

VI. Iskola: Az erőszak vagy tudás színtere?

A 21. században az erőszak egyre univerzálisabb jelenség: eldurvuló társadalmi viszonyok, a mindennapi életben egyre szélesebb körben megjelenő brutalitás. „A szorongás, az erőszaktól való félelem és az alapvető értékek megkérdőjelezésének korában élünk...”³⁶

Felnőttek és gyerekek is egyaránt türelmetlenek egymáshoz. A generációs különbségek pedig egyre távolabb juttatják a gyermeket a felnőttől. Nem segít a korunk, „uniage” kora sem. Az *uniage* olyan jelenség, amelyben a fiatalabb generáció különböző helyzetekben koraérett viselkedést mutat, míg érzelmi illetve kognitív fejlettsége nem éri el ezt az úgynevezett látszatkort. Az uniage korában a „türelem rózsát terem”, frusztrációs tolerancia, mint a szocializáció során kialakítandó kívánatos tényezők helyén marad a „rögtön”, „azonnal”. A „médiageneráció” vagy „net-generáció” fiataljai, a technológia megszállottjai és értői, ügyesek, az egész világ szinte egy karnyújtásnyira vagy inkább gombnyomásnyira van tőlük. Karriert, sikert, csillogást akarnak, ha kell minden áron, a hagyományos értékek helyébe új, eddig mindennél rombolóbb preferenciák kerültek. Bulizz,

---

³⁴ Csemáné dr. Váradi Erika: i.m. 648. o.

³⁵ Csemáné dr. Váradi Erika: i.m. 649. o.

³⁶ Révész György: i.m. 2. o.

szórakozz, élvezd az életet. „Élj a mának.” Ezzel nem is lenne baj, ám e hangzatos mondatok jelentése a fiatalok számára gyakran egyet jelent az önpusztító, erkölcsök nélküli életvitellel. Miközben az agressziót és az erőszakot elítéljük, a sikeres emberek többnyire azok, akik céljaik elérése érdekében nem válogatnak az eszközökben. Az egészséges rivalizáció és vetélkedés mindenki ott „lappang”, és talán ez az, ami hajt minket előre és előre.

Emlékezzünk vissza arra, amikor magunk is egy gyerekcsoporthoz tagjaiként elkövetői vagy áldozatai voltunk kisebb-nagyobb ugratásoknak. Ezek amolyan ártatlan akciók voltak, hiszen általában nevetés és békülés volt a történet vége.³⁷ Egyre erősödik az a nézet, hogy az iskolai agresszió új jelenség főként a média prezentációinak tükrében. „Minden korban meg voltak győződve annak igazsága felől, hogy a dolgok folyamatosan romlanak, és hasonló módon bizonyosak voltak abban, hogy a múlt békésebb volt.”³⁸ Azon elképzelések, miszerint a gyermek- és fiatalkorúak bűnözése, a fiatalok morális hanyatlása csak a mai kor terméke, valami új, az eddigiektől teljesen különböző, tévesek. Nagy a hírértéke egy, az iskolában, vagy iskoláskorú gyermek által elkövetett bűncselekménynek. Az anyagi, tiszta, ártatlan jelzővel illetett gyerek nem összeegyeztethető egy gonosz bűnelkövetővel.

A Székesfővárosi Állami Rendőrség 1915-ös jelentésében már arról számolnak be, hogy hemzsegek az utcák a zülött és züllés mezsgyéjén álló fiataloktól. Hamis az a feltevés, hogy új jelenségről van szó, az iskolai erőszak azóta létezik amióta az oktatás intézményesült. Az erőszak és agresszió, az oktatás intézményesülését követően azonnal megjelent, kezdetben a tanárok fenyítőeszközéül szolgált. A diák-diák agresszió szintén régre nyúlik vissza, a 15. századból is olvashatunk beszámolókat.

Az *iskolai agresszióval* kapcsolatban elgondolkodtató a globális jellege. A probléma megjelenik a tengerentúl eltérő oktatási kultúrájában, éppúgy, mint Dél- Európa régióiban, a skandináv országok iskoláiban, az Egyesült Királyságban és Kelet- Közép Európa térségeiben egyaránt.

Az iskola elsődleges funkciója a tudásátadás mellett a kultúra közvetítése, és nem utolsó sorban ez a másodlagos szocializáció színtere. Az iskola tehát modellt nyújt a konfliktusok kezelésének

---

³⁷ Révész György: i.m. 3. o.

³⁸Gyurkó Szilvia -Virág György: Az iskolai erőszak megítélésének különbségei és hasonlóságai a gyermekvédelmi és az oktatási intézményrendszerben. http://www.okri.hu/images/stories/kutatok/viraggyorgy/isk_eroszak_2009.pdf, 4. o. (2018.04.10.)

módjáról, az érdekek érvényesítésének módozatáról, a társadalmi együttélés szabályairól. A tanulói lét során rögzülnek a céljaink, vágyaink eléréseinek lehetséges eszközei. Letisztul az erőszak legitim és illegitim formájának határa.

Az iskolai agresszióról való vélekedés társadalmi felfogása változott. Kezdetben a téma a tanár-diák viszony demokratizálásában merült fel, a gyermekek kiszolgáltatottságának csökkentése. Ezt követően került előtérbe a diákok egymás közötti agressziója, és az egyre inkább elharapódzó tanár-diák erőszak kérdése. Kétségtelen ugyanakkor, hogy az agresszió elfogadhatóságának küszöbértéke jelen korunkban csökkent az előző időszakhoz képest.³⁹

„Gyermekeket akkor is meg kell védeni a fizikai és mentális bántalmazástól vagy erőszaktól, ha az elkövető kortárs - szól a kiterjesztett fogalom.”⁴⁰ Mi az, ami ezt elkerülhetetlenné tette?

1982-ben három norvég iskolás fiú a zaklatások következtében öngyilkosságot követett el. Olweus aki minderről beszámolt, a zaklatás kiugróan magas, 20%-os norvég előfordulását írta le, majd javaslatára vizsgálatsorozat indult el világszerte. A *bullying* jelentése zaklatás, erőszakoskodás. A fogalom központi eleme az erővel történő szisztematikus visszaélés. Az erő jelen esetben sokféleképpen megjelenhet: testi erő, létszámbeli fölény, szociális státusz, a csoporton belüli szerep, vagy mentális erőfölény is. Az agresszív viselkedés egy fajtájának tekinthető, amelyben fogalmi kritérium a szándékosság, ismétlődés és a folyamatosság. Két egyenlő erőviszonyokkal jellemezhető rivális banda összecsapása agresszió ugyan, de nem bullying, míg egy kisebb, fiatalabb, gyengébb gyerek zaklatása, amennyiben folyamatosan zajlik, már annak tekinthető.

„A zaklatás három kritériuma három szerző megegyezésével a következők: az ismétlődés, az ártalom (sérelem) és az egyenlőtlen erőviszonyok (Nansel és Overpeck, 2003). Olweus (2001) szerint a diákokat zaklatás vagy elnyomás éri, ha ismétlődően és hosszú időn keresztül negatív cselekedeteknek tesz ki egy vagy több más diák. Vagyis a gyermeket egy másik gyermek, vagy gyermekek csoportja a konfliktusok szokásos kezelésén túl, ismételten, fizikailag, illetve lelkiileg bántalmaz, vagy szexuálisan molesztál. A *bullying* szó szótári jelentése: erőszakos, erőszakoskodás, terrorizálás, de a magyarban árnyaltabb és használhatóbb lenne a zaklatás, szekálás, szekírozás,

---

³⁹Gyurkó Szilvia -Virág György: i.m. 5.o

⁴⁰Révész György: i.m. 5. o.

piszkálás, erőszakoskodás kifejezés is."⁴¹ A zaklatás lehet fizikai jellegű, vagy direkt verbális - bántó közlés valakivel-, beleértve ilyen üzenetek mobiltelefonon való közlését vagy Interneten történő továbbítását (lásd később: cyberbullying).

Berger cikkében az alábbi típusokat különbözteti meg: fizikai erőszak például verés, viselkedéses erőszak például elvenni diáktársa tízóraját, összefirkálni osztálytársa füzetét. Ez utóbbi is lehet igen negatív hatással, Ladd 2005-ben említést tesz egy chicagói iskolásfiúról, aki öngyilkosságot követett el, miután, osztálytársa egy zaklatási sorozat végén kakaóval leöntötte kedvenc pólóját. A fizikai erőszaknál kétszer gyakoribb a verbális erőszak: csúfolás, gúnyolódás. A kapcsolati erőszak - más néven szociális erőszak - arra utal, hogy az ilyen viselkedés lerontja az elkövető és az áldozat társas- szociális kapcsolatát. Legkorábban óvodás kislányoknál figyelték meg, és a szociális készség fejlődése szempontjából igen veszélyessé alakulhat serdülőkorra. Közismert formái az osztálytárs kirekesztése a közös játékból, közös „lődörgésből”.

A gyerekek, míg általában helytelenítik a fizikai erőszakot, gyakran követnek el a szociális erőszak valamely más formáját. Li 2006-ban vezette be a *cyberbullying - internet erőszak* fogalmát. Eredete Kanadából indult, amikor egy túlsúlyos kanadai lány sportolás utáni zuhanyozását lefényképezték, majd mobiltelefonon elküldték iskolatársainak, később pedig ledér szöveg kíséretével feltették a világhálóra. Az erőszak e formájának legújabb változata a *happy slapping, vagyis boldog verés*. A kifejezést olyan tizenéves bandák használják, akik véletlenszerűen megtámadnak valakit, közben felveszik a mobiltelefonjuk kamerájával, majd a felvételeket közzéteszik az interneten. *„Képzeld el, hogy hazafelé tartasz az iskolából. Nem is veszed észre merre járkálsz, a gondolataid a lecke körül forognak, amit meg kell írnod még ma este. Hirtelen éles ütést érzel a fejed hátulján. Esés közben felnézel. Látsz valakit, aki nevetve kameráz téged a mobiltelefonjával. Te vagy a legújabb áldozata a "happy slapping-nek.”*⁴²

Az internet és az online közösség tér adta láthatatlanság a jogsértő magatartások új formáihoz vezetett. A *sexting, vagy bosszúpornó* egyre gyakrabban jelenik meg az oktatási intézmények fiataljai körében is. Ez különböző provokatív, szexuális tartalmú felvételek, képek cseréjét jelenti okostelefonon, vagy a világhálón keresztül. Egy vizsgálat szerint a 18-19 éves személyek

---

⁴¹ Révész György: i.m. 5. o.

⁴² Révész György: i.m. 6. o.

tekintetében a fiatalok 70%- a érzett nyomást a másik fél részéről a szextingben való részvételre, a lányok körében ez a szám magasabb volt.⁴³

Egyetemi bűncselekmények, gyilkosságok elkövetőit vizsgálva a háttérben sokszor fellelhető a korábban már elszenvedett erőszak, avagy lelki problémák sokasága. Magyarországon nagy port kavart a pécsi lövöldöző néven hírhedté vált Gere Ákos esete.

Gere Ákos lelki problémái már közel tíz éve tartottak, emiatt 15 éves kora óta járt pszichológushoz. A visszahúzódó fiatalember nem tudott beilleszkedni a közösségbe. Ha az egyébként egymást is ugrató társai az egyetemen viccelődtek vele, azt személye elleni támadásnak vélte és megsértődött. Többször is elmondta édesanyjának, hogy nem jön ki jól a csoporttársaival, nem találja a közös hangot velük. Egy hónappal tetteinek elkövetése előtt elégtelen lett a zárthelyi dolgozata, csoporttársai viszont jó jegyeket kaptak. Felmerült, hogy csaltak, emiatt szóváltás alakult ki közte és a többi hallgató között. Gere Ákos jelezte a többieknek, hogy a puskázást jelenteni fogja az egyetemen, de társai figyelmeztették, hogy mivel egyikük testépítő, rosszul járhat. A vádlott erre megjegyezte: „a golyó mindenkin fog”. Gere Ákos 2009. november 26-án délben gyakorlati órán vett részt a Pécsi Tudományegyetem biofizikai intézetében. Közben a termet kétszer hagyta el. Másodszor már fegyverrel a kezében tért vissza és lövöldözni kezdett. Közben egy csoporttársa könyörgött neki, hogy „Ákos ne csináld, hagyd abba”, de ő folytatta. Megölte 19 éves diáktársát, egy laboránst, majd egy asszisztent. Egy takarítónőt pedig súlyosan megsebesített. Ezután a közelben lévő klinika egyik emeleti teraszára ment, az épületből fél egy körül telefonon értesítette a rendőrséget arról, hogy mit tett és hol van. A hatóságok helyszínen letartóztatták, lefoglalták a nála talált fegyvert, két tárat és negyvenegy löszert. Gere Ákost a Pécsi Törvényszék 2012. júniusában jogerősen életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélte, legkorábban harminc év múlva bocsájtható feltételelesen szabadlábra.⁴⁴

A támadó, vagy zaklató áldozattá válás következményeit sorra véve a következő megállapítások tehetőek. A támadó áldozatokat társaik általában elutasítják, magányosak, de ugyanakkor impulzívok és tele vannak indulatokkal. Nem ritka, hogy pszichopatológias kórképpel rendelkeznek: fejlődési késés, figyelemzavar, hiperaktivitás. Viselkedésük gyakran elutasításhoz vezet, még akkor

---

⁴³ Csemáné dr. Váradi Erika: i.m. 653.o.

⁴⁴ hvg.hu. Életfogytiglani büntetést kapott a pécsi lövöldöző http://hvg.hu/itthon/20120125_gere_akos_pecsi_lovoldozo (2018.04.01.)

is, ha javulni próbálnak. A passzív áldozat és támadó áldozatok összehasonlítása alapján a legnagyobb különbség az, hogy a támadó sokkal erősebben, élesebben válik áldozattá. Kevésbé részesül baráti, szülői támogatásban, vagy iskolai sikerélményben.

A zaklatókra kiható következményeket vizsgálva megállapítható, hogy náluk a negatív hatások nem következnek be azonnal. Az áldozatoknál sokkal jobb helyzetben vannak, általában népszerűek, az iskolában pedig jól teljesítenek. Az ő idejük viszont „lejár” amint felsőfokú oktatási intézménybe kerülnek. A felnőtt korhoz közel változik az ember problémamegoldó készsége, vagy távol maradnak a konfliktusoktól, vagy megbeszélik azt, a kisiskolás diákok ezeket a helyzeteket harccal oldják meg, ami kedvez a zaklatásnak. Felsőbb iskolákban a zaklatás már rontja az alkalmazkodást, a zaklatás áldozatai is barátra lelnek.

A zaklató viszont nem tanulja meg a felnőttkori problémamegoldó stratégiákat, úgynevezett maladaptív stratégiát ölt magára, amely hosszútávon önpusztító. Alkohol, drog, rendszeresen visszatér a törvényen kívüli világhoz. Olweus szerint minden harmadik fiú, aki általános iskolában valakit zaklatott, három vagy annál is több bűnügyi cselekedetet követ el 24 éves korára, jóval többet, mint a korábbi áldozatok. Női zaklatók legalább annyit vagy még többet szenvednek felnőtt korukra, mert hajlamosak például erőszakos partnert választani, fiatal korban szülnék, gyermekeik nagyobb valószínűséggel lesznek betegek, agresszívek, így mind előidézői, mind áldozatai az otthoni erőszaknak. Minden jel azt mutatja, hogy a gyermekkori bántalmazók nehéz felnőttkorral szembesülnek.⁴⁵

Egy iskolai osztály szükségszerűen leképezi a felnőtt világ viselkedését. Egy sikeres megelőzési program elsődleges célja a jelenség felismerése, ismétlődésének megakadályozása. Ennek feltétele azon túl, hogy tanárok és szülő felismerik a jelenséget, hogy alakuljon ki közöttük információcsere, képesek legyenek egy bizalmi viszonyt kialakítani egymás között. A jól működő rendszerhez szükséges a kockázati faktorok csökkentése és védő faktorok beépítése. Már az első osztályban indítható olyan megelőző társas „játék” mint a „Jó viselkedés játék” amely akár egy év után jelentősen csökkentheti az agresszív viselkedést; az „Életképesség tréning” szokványos élethelyzetek erőszak nélküli megoldásaira irányul. E programok sikeressége abban rejlik, hogy

---

⁴⁵ Révész György: i.m. 15-16. o.

minél szélesebb körben kiterjedjen egyidejűleg áldozatra, támadóra, családra és az iskolai közösségre.⁴⁶

Úgy gondolom, az iskolai agresszió tüneteinek kezelésében olykor megoldhatatlan feladatok hárulnak az oktatóra. Elengedhetetlen - a gyermekeknek-fiataloknak címzett programok mellett - a pedagógusok rendszeres mentálhigiéniai (kiegész) vizsgálata, olyan szakmai találkozók szervezése, ahol lehetősége van a pedagógusnak tapasztalatcserére, a különböző konfliktuskezelő technikák megismerésére, gondjai - problémái „kibeszélésére.”

A pedagógusképzésben sokat segítené a gyermekvédelmi stúdium oktatása, mivel így ismereteket szerezhetnének a pedagógusok arról, hogyan épül fel a gyermekvédelem rendszere, mikor és kihez tudnak segítségért fordulni, miben tudják segíteni a munkájukat a gyermekvédelmi szakemberek, milyen problémákkal küzdenek a gyermekek és családjaik.⁴⁷

Tény, hogy nagyon komoly, következmények tekintetében ismeretlen és kiszámíthatatlan problémáról van szó, amely a pedagógusok, szociológusok, pszichológusok és akár jogászok figyelmét igényli.

VII. Utószó

A fiatalok a jövő reménységei. Gyermekeink azonban a jelenben nőnek fel, a jelen társadalma, családja, ideológiája, intézményei alakítják őket.

A gyermek - és fiatalkori bűnözés, mint azt már az előzőekben írtam, egy tünet, annak jele, hogy a családok és a társadalom működése hibás. A magyar családok bajban vannak. A szegénység, kilátástalanság, alkohol, túlhajszoltság, a családi kommunikáció hiánya, céltalanság sajnos sok család jellemzőjeként sorakoztatható fel, amely eredményeképp a felnövekvő fiatal is bizonytalanná, befolyásolhatóvá válhat megfelelő szülői példa nélkül. Úgy vélem, hogy a problémás családok figyelemmel kísérése, segítése, a jelzőrendszer fejlesztése akadályokat gördíthetne a gyermekek, fiatalok bűnözésének kialakulásában. A gyermek - és fiatalkori bűnözés rendkívül

---

⁴⁶ Révész György: i.m. 18 -19. o.

⁴⁷ Katonáné Pehr Erika: A gyermekvédelem szerepe és lehetőségei az iskolai erőszak megelőzésében és kezelésében. www.nefmi.gov.hu/letolt/kozokt/pehr_gyermved_080521.pdf (2018.03.26.)

összetett, számos tényező által befolyásolt jelenség. Az ellene való fellépés eredményessége attól függ, mennyire ismerjük a célcsoportot. Fontos figyelembe vennünk az egyéni sajátosságok mellett, hogy ezek az ifjak rengeteg negatív tapasztalattal érkeznek elénk. Számos testi és lelki probléma nyoma ékelődik a fiatal életébe. A családon belüli erőszak, az iskolában átélt kudarcok, az érzelemszegény mindennapok a reménytelenség szélére sodorják a gyermekeket „Isten?...Szerintem nincs...az én szemembe... én szerintem...nincsen,...vagy vagy vagy nem tudom... Nem hiszek én semmibe. Szerencsébe, véletlenbe... Hétköznapi dolgokba... Lenne Isten, már rám nézett volna kiskoromba’. Má’ lett volna hova menni....”,⁴⁸ ha pedig innen próbáljuk meg visszahúzni őket, azokat a tényezőket kell kiiktatni, amelyek az egyént ide juttatták.

Véleményem szerint inkább megtévedt áldozatokról mintsem bűnözőpalántákról beszélhetünk. „Jobb megelőzni a bűntetteket, mint büntetni azokat”- írta Cesare Beccaria 1764-ben. Mivel belátható időn belül nem várható a fiatalkori bűnözés társadalmi problémaként jelentkező megszűnése, az előttünk álló feladat világos: törekednünk kell a társadalompolitika eszközeinek fokozottabb és célirányosabb szolgálatba állítására a fiatalkori bűnözés megelőzése érdekében, illetve benne ki kell munkálni a büntetőpolitika és a bűnmegelőzési politika harmonikus, egymást kiegészítő kapcsolatát.

---

⁴⁸ Solt Ágnes: i.m. 59. o.

Irodalomjegyzék

- Csemáné dr. Váradi Erika: A gyermek- és fiatalkori kriminalitás. In.: Borbíró-Gönczöl-Kerezsi-Lévay (szerk.) Kriminológia. Budapest, Wolters Kluwer, 2016.
- Csemáné dr. Váradi Erika: A gyermek - fiatalkori bűnözés.
bunmegelozes.easyhosting.hu/dok/varadi_erika.doc
- Gyurkó Szilvia-Virág György: Az iskolai erőszak megítélésének különbségei és hasonlóságai a gyermekvédelmi és az oktatási intézményrendszerben.
http://www.okri.hu/images/stories/kutatok/viraggyorgy/isk_eroszak_2009.pdf
- Herczog Mária: Gyermekbántalmazás, Budapest, Complex Kiadó,2007.
- Katonáné Pehr Erika: A gyermekvédelem szerepe és lehetőségei az iskolai erőszak megelőzésében és kezelésében.
www.nefmi.gov.hu/letolt/kozokt/pehr_gyermved_080521.pdf
- Kiss Judit: A televízió hatása a kisiskolás gyerekekre. Új pedagógiai szemle. 2004/9. 35-59. o.
- Orell Ferenc János: A gyermekvédelem rendszerének, illetve a fiatalkorúak büntetőjogának gyakorlatából, ügyészi szemmel. Magyar Jog 1994/ 8. 491- 494. o.
- Révész György: Erőszak az iskolában
<http://pszichologia.btk.pte.hu/letolt/Eroszak%20az%20iskolaban.pdf>
- Sárík Eszter: Az iskola betegei, avagy az iskola beteg?
www.ofi.hu/tudastar/iskola-betegei-avagy

- Solt Ágnes: Peremen billegő fiatalok. Veszélyeztető és kriminalizáló tényezők gyermek- és fiatalkorban. Szociokulturális háttér-viszonyok.
http://www.romapage.hu/fileadmin/szochalo/Uj_Szochalo/tudomany/deviancia/peremenbillegofiatalok.pdf
- Strauszné Simonyi Erzsébet: Gyermek - és ifjúságvédelem, Pécs, Comenius, 1998.
- Tájékoztató a gyermekkorúak és a fiatalkorúak bűnözésével összefüggő egyes kérdésekről. Legfőbb Ügyészség. 2013.
<http://ugyeszseg.hu/repository/mkudok9816.pdf>
- Életfogytiglani büntetést kapott a pécsi lövöldöző
http://hvg.hu/itthon/20120125_gere_akos_pecsi_lovoldozo
- <http://www.citatum.hu/kategoria/Gyermek/Szuloseg>

Jogszabályjegyzék

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/A1200100.TV/ts/20170701/>

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/99700031.TV/ts/20180101/lr/chain64>

Pekingi Szabályok: 40/33 ENSZ Közgyűlési határozat (az ENSZ fiatalokúakat érintő igazságszolgáltatással kapcsolatos minimális szabályokat tartalmazó gyűjteménye)